

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

16 maart 2006

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR LEEFMILIEU EN NATUUR, LANDBOUW, VISSERIJ EN
PLATTELANDSBELEID EN RUIMTELIJKE ORDENING EN ONROEREND ERFGOED

INHOUD

Vraag om uitleg van de heer Eloi Glorieux tot de heer Kris Peeters, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, over het bestrijden van lichthinder	1
Vraag om uitleg van de heer Jacky Maes tot de heer Kris Peeters, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, over de noodzaak aan een betere bescherming van onze kustpolders	3
Vraag om uitleg van de heer Marnic De Meulemeester tot de heer Kris Peeters, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, over de belasting op polders en wateringen	7

Voorzitter: de heer Patrick Lachaert

Vraag om uitleg van de heer Eloi Glorieux tot de heer Kris Peeters, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, over het bestrijden van lichthinder

De voorzitter: De heer Glorieux heeft het woord.

De heer Eloi Glorieux: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, op 4 maart vond de 11e Nacht van de Duisternis plaats, een jaarlijks evenement. In 140 gemeenten in Vlaanderen ging tussen 20 en 23 uur minstens een deel van de verlichting uit. Naar schatting namen 25.000 mensen deel aan de 148 activiteiten die georganiseerd werden. Het initiatief voor het evenement gaat uit van de milieubeweging, de Vereniging voor Sterrenkunde en de vzw Preventie Lichthinder.

Het doel van de drie organisaties is drieërlei. In de eerste plaats willen ze aanklagen dat we door de enorme lichthinder en -vervuiling in Vlaanderen nog nauwelijks sterren kunnen zien. Van de 3500 sterren die normaal met het blote oog zichtbaar moeten zijn, kunnen we er in Vlaanderen nog slechts een honderdtal waarnemen.

Ten tweede wijzen ze erop dat het dag- en nachtritme van levende wezens wordt verstoord door het overmatige licht 's nachts. Kevers en insecten worden aangetrokken tot het felle witte licht. Ze overleven het vaak niet als ze tegen een lamp vliegen. Ook zijn er veel nachtdieren die het licht schuwen. Zij worden gedwongen om zich terug te trekken in steeds kleinere habitats waar het nog duister is.

Ten derde klagen ze aan dat overmatige verlichting leidt tot overmatige energieverpilling.

Als we Vlaanderen vanuit de ruimte bekijken, merken we dat we tot een van de meest verlichte regio's in de wereld behoren. Vlaanderen is echter niet de best verlichte. Een groot deel van het licht komt immers niet terecht waar het nodig is.

Het goede nieuws is dat lichthinder met relatief weinig inspanningen kan worden aangepakt. Heel wat maatregelen zijn mogelijk, onder andere door de ver-

lichting van boven naar beneden te laten schijnen, door het vermogen van de lamp zo laag mogelijk te houden, door de lichtbron goed af te schermen zodat er weinig lichtstralen naar boven of zijdelings ontsnappen, door tuinverlichting op zonne-energie te laten werken, door verlichting van een oprit te vervangen door reflectoren, door een tijdschakelaar te gebruiken voor reclameverlichting aangezien er na 23 uur nog maar weinig mensen op de baan zijn, en door bewegingsmelders te gebruiken waardoor het licht alleen brandt wanneer dat nodig is.

De Vlaamse overheid had een zogenaamde REG-programma ingevoerd om het jaarverbruik van 550 gigawattuur voor openbare verlichting te verminderen en waardoor onder meer kwikdamplampen werden vervangen door efficiëntere natriumlampen. Volgens de Bond Beter Leefmilieu is die actie mislukt omdat de nieuwe lampen hetzelfde vermogen hebben. Waar er een probleem was van te weinig verlichting, kunnen de nieuwe lampen wel meer licht geven, maar de bedoeling was natuurlijk om vooral efficiëntere verlichting te plaatsen die minder verbruikt. Daarom vraagt de milieubeweging om overtollig licht gewoon te doven tussen 24 uur en 6 uur 's ochtends. Het gaat natuurlijk niet over alle licht, maar enkel over het overtollige licht. Volgens de berekening van de BBL kan daardoor 250 gigawattuur elektriciteit worden bespaard. Wanneer de maximale capaciteit niet nodig is, kan de verlichting gedimd worden of kan één verlichtingspaal op twee gedoofd worden.

Mijnheer de minister, erkent u als minister van Energie en van Natuur de problematiek van de lichthinder op het vlak van verstoring van het bioritme en de energieverpilling? Welke concrete initiatieven worden er genomen om de gemeenten, bedrijven, winkeliers en burgers ertoe aan te zetten om de lichthinder effectief te beperken? Bent u bereid om de Vlaamse overheid een voorbeeldrol inzake beperking van lichthinder te laten spelen en daartoe de voorstellen van de milieubeweging met betrekking tot het beperken van de openbare verlichting te realiseren?

De voorzitter: De heer Matthijs heeft het woord.

De heer Erik Matthijs: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, ook mijn stad heeft deel-

genomen aan de Nacht van de Duisternis: we hebben de monumentenverlichting 3 uur lang gedoofd.

Het voorstel lijkt me echter niet realistisch. Zo is het ondoordacht om één op de twee verlichtingspalen te doven. Qua energiegebruik zal daardoor inderdaad ongeveer een derde worden bespaard, maar de openbare straatverlichting dient niet om energie te besparen, maar wel om de veiligheid van de weggebruikers te verbeteren.

Bovendien is er ook het subjectieve onveiligheidsgevoel. Iedereen met een lokaal mandaat weet heel goed dat de mensen bezorgd zijn over de veiligheid. In de steden en gemeenten ontstaan veel buurtinformatienetwerken en een minimale verlichting van de straat is daarvoor essentieel.

Het netmanagement doet een beroep op de mensen om defecte verlichting te signaleren. Mijn ervaring leert me dat mensen hier heel gevoelig voor zijn: als ze een paar nachten zonder straatverlichting moeten doorbrengen, dan neemt hun onveiligheidsgevoel enorm toe.

Overtollig licht moet inderdaad worden geweerd. Ik stel echter vast dat steden en gemeenten er alles aan doen om de gezelligheid te bevorderen, onder meer door straatverlichting. Wat hier wordt voorgesteld, is dus louter theorie en strookt niet met de realiteit. We moeten ook rekening houden met de verkeersveiligheid en het onveiligheidsgevoel 's nachts op straat.

De heer Patrick Lachaert: Ik deel uw standpunt volledig, mijnheer Matthijs.

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Kris Peeters: Mijnheer de voorzitter, geachte leden, er moet om te beginnen een onderscheid worden gemaakt tussen lichthinder en lichtvervuiling. Lichtvervuiling is de verhoogde helderheid van de nachtelijke omgeving door overmatig en verspillend gebruik van licht. Lichthinder is de overlast die mens en dier ondervinden van kunstlicht. Dat kan gaan over een gevoel van onbehagen, regelrechte verblinding of verstoring van avondlijke en nachtelijke activiteiten, vooral dan bij dieren.

Overtollige en verkeerd geplaatste verlichting die aanleiding geeft tot lichtvervuiling kan met behulp van specifieke maatregelen vrij eenvoudig worden beperkt. U gaf dat zelf al aan, mijnheer Glorieux. We moeten er alles aan doen, bij het ontwerpen en

plaatsen van nieuwe verlichting, om die lichtvervuiling tegen te gaan. Concreet komt dat neer op het gebruiken van een goede combinatie van lampen en lamparmaturen.

Zoals de heer Matthijs al aangaf, bevordert de wegverlichting de verkeersveiligheid en heeft ze ook een gunstig effect op de sociale veiligheid. Die twee belangrijke taken mogen we niet uit het oog verliezen. Niemand twijfelt eraan dat verkeersveiligheid moet worden gegarandeerd. Ook is er de sociale veiligheid. De heer Matthijs belichtte dit al expliciet, vanuit het standpunt van de lokale besturen.

Voor zover geen verhoogde verlichtingssterkte wordt nagestreefd, gaan energiebesparing en de beperking van de lichthinder natuurlijk hand in hand. Bij gelijk blijvende veiligheidseisen vormt het dus geen probleem ook aandacht aan de hinder te besteden. Dit kan vooral door het toepassen van die lamparmaturen, die licht projecteren daar waar het nodig is.

Uit recent onderzoek blijkt dat de verlichtingsniveaus die thans gelden op het wegennet zo laag zijn dat ze geen invloed hebben op het bioritme van mens of dier. Ik moet daar volledigheidshalve aan toevoegen dat er momenteel nog niet is vastgesteld welke verlichtingsniveaus invloed hebben op het bioritme van insecten.

Mijnheer Glorieux, u vroeg welke concrete initiatieven de diverse actoren nemen. Ik heb die voor u allemaal even opgesomd in mijn schriftelijke antwoord. Dat zijn zeer waardevolle initiatieven. In het kader van de samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling' worden er specifieke campagnes gesubsidieerd. Ten behoeve van bedrijven, winkels en de horeca werd de brochure 'Publiciteit zonder lichtvervuiling' verspreid. Ook de VITO heeft via haar website initiatieven genomen, die ik eveneens heb opgesomd.

Ook de elektriciteitsnetbeheerders hebben initiatieven genomen. U verwijst zelf naar het REG-programma, dat duidelijk resultaten heeft opgeleverd. Ook die heb ik voor u opgesomd. Zo wordt ernaar gestreefd lampen te gebruiken die geen kwik of lood meer bevatten. In 1984 bedroeg het aantal lampen voor wegverlichting 1.443.000, met een totaal vermogen van 245 megawatt. In 2002 waren er 1.947.000 lampen in bedrijf, met hetzelfde totale vermogen. Er zijn dus wel meer lampen bij gekomen, maar het totale vermogen is niet gestegen.

Ook de Vlaamse administratie is een goede leerling en heeft initiatieven genomen. Wat de lokale overheden betreft, verwijs ik naar de modules 4 en 17 van het mobiliteitsconvenant tussen het Vlaamse Gewest, De Lijn en de gemeenten.

U weet dat er maatregelen zijn genomen om de verlichting op autosnelwegen niet dag en nacht te laten branden. Vroeger was het nog erger. Op bepaalde stroken wordt de verplichting gedoofd, met uitsluiting van de op- en afritten, met het oog op de veiligheid. Dit moet voortdurend worden gevolgd. Ik heb er geen enkel probleem mee dat, daar waar de veiligheid niet in gevaar is, bijkomende maatregelen worden genomen.

Als het gaat over gewestwegen, moet er niet alleen rekening worden gehouden met de verkeersveiligheid, maar ook met de sociale veiligheid. Als men die twee elementen mee in overweging neemt, ligt het BBL-voorstel dat er verdere stappen zouden worden gezet niet voor de hand. Waar dat mogelijk is, zullen we dat doen. Er zijn reeds initiatieven genomen voor de diverse categorieën en door de diverse instanties. Die worden voortgezet. Er is gelukkig al een hele weg afgelegd om lichthinder en lichtvervuiling binnen aanvaardbare proporties te blijven houden.

De voorzitter: De heer Glorieux heeft het woord.

De heer Eloi Glorieux: Mijnheer de minister, ik dank u voor uw antwoord.

Ik wil eerst even antwoorden op de opmerking van de heer Matthijs. Ik had het natuurlijk duidelijk over overtollig licht. Niemand heeft hier gesuggereerd alle verlichting radicaal te gaan doven. Het spreekt vanzelf dat we rekening moeten houden met de veiligheid en ook met het subjectieve onveiligheidsgevoel. Dat betekent niet dat er in naam van de gezelligheid of wat dan ook overmatig moet worden verlicht. Daarover gaat het hier. Er moet worden bekeken in welke mate overbodige verlichting kan worden vermeden, ook om onze noodzakelijke energiebesparingsdoelstellingen te halen.

Mijnheer de minister, klopt het dat de nieuwe efficiëntere lampen die op de wegen zijn aangebracht in het kader van het REG-programma, hetzelfde vermogen hebben als de oude lampen, waardoor er wel meer licht wordt gegeven, maar er geen energie wordt bespaard?

Minister Kris Peeters: Ik heb u de cijfers gegeven voor 1984 en 2002. Dat was het meest recente cij-

fermateriaal dat ik te pakken heb gekregen. Daaruit bleek dat het aantal lampen wel is gestegen, maar dat het totale vermogen hetzelfde is gebleven. Mocht het kloppen dat de lampen hetzelfde vermogen hebben, en er zijn meer lampen, dan had ook dat totale vermogen moeten stijgen. Dat is gelukkig niet het geval.

U hebt specifiek verwezen naar de natriumlampen. We moeten nu de cijfers bekijken voor 2003 en de volgende jaren. Ik ga ervan uit dat ook in die jaren het aantal lampen gestegen kan zijn, maar niet het totale vermogen. Ik zal dat echter volgen. Zodra die recentere cijfers binnenlopen, zal ik daarover een mededeling doen.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van de heer Jacky Maes tot de heer Kris Peeters, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, over de noodzaak aan een betere bescherming van onze kustpolders

De voorzitter: De heer Maes heeft het woord.

De heer Jacky Maes: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, in de vorige zittingsperiode hebben we al heel wat vragen gesteld over de bescherming van de kustpolders. Het is dan ook nuttig om regelmatig eens de stand van zaken met betrekking tot die bescherming te bekijken. In tegenstelling tot wat velen denken, stellen we die vragen niet alleen om die bescherming af te dwingen in functie van de natuurwaarde. Als Vlamingen en kustbewoners vinden we vooral ook dat die bescherming er moet komen om economische redenen. Dat het hinterland zo druk wordt bezocht door zoveel toeristen, heeft vooral te maken met het uitzicht van die kustpolders. Een niet-bescherming zou economisch niet echt verantwoord zijn. Het zou betekenen dat toeristen geen reden meer zouden hebben om af te zakken naar die kustpolders, om er te wandelen en te fietsen.

Onze kustpolders vormen inderdaad een uniek en erg waardevol landschap. Achter de Atlantic Wall van onze kust strekken zich duizenden hectaren kustpolders uit, die moeten worden beschermd. De polders vormen een eeuwenoud cultuurlandschap van historische graslanden, grachten, veedrinkpoelen, en laaggelegen hooilanden, en herbergen een unieke rijkdom aan fauna en flora. Onder druk van de intensifiëring

van de landbouw, de vele eenzijdige ruilverkavelingen uit het verleden, ontwateringswerken, enzovoort, gingen echter vele historische graslanden verloren.

Uit onderzoek van de kustwerkgroep van Natuurpunt blijkt dat op geen twintig jaar tijd minimaal 3000 hectare historisch permanent grasland verdween. Het resultaat is er dan ook naar. Niemand wint daarbij. De populatie van weidevogels kreeg rake klappen. Overwinterende ganzen hebben minder ruimte en zoeken dan ook hun toevlucht tot akkers. Landbouwers zijn daar terecht niet blij mee, daar ze er schade van ondervinden.

Mijnheer de minister, wat is uw strategie om de verdere inkrimping van de historische graslanden in de West-Vlaamse polders tegen te gaan? Welke middelen wilt u inzetten om in de poldergebieden te zorgen voor een betere handhaving van de regelgeving? Zijn er wetenschappelijke gegevens beschikbaar over de evolutie in het scheuren van historische poldergraslanden? Wat zeggen de instandhoudingsdoelstellingen over de actuele toestand van de kustpolders? Welke projecten plant u inzake natuurherstel in de kustpolders? Via een koppeling van de Europese 'cross compliance' aan de Europese habitat en -vogelrichtlijnen kunnen de landbouwers een actieve bijdrage leveren aan de uitbouw van Natura 2000. Welke stappen zult u zetten om daar in dit geval gebruik van te maken? Is er op het gebied van een duurzaam beheer en herstel van de kustpolders overleg met de betrokken polderbesturen en de milieubeweging?

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

De heer Stefaan Sintobin: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, op de achtergrond van het verhaal van de heer Maes, die nu al jaren tevergeefs probeert een meerderheid van het Vlaams Parlement achter zijn voorstel van polderdecreet te krijgen, is er natuurlijk de lopende afbakening tussen de natuurlijke en de agrarische structuur. Belangrijk hierbij is de beleidsmatige herbevestiging van de gewestplannen in het kader van die afbakening.

Per buitengebiedregio loopt momenteel nog steeds een overlegproces met gemeenten, provincies en maatschappelijke belangengroepen. Het doel hiervan is het vormen van een ruimtelijke visie, maar ook het selecteren van actiegebieden waar via gewestelijke RUP's de natuurlijke en agrarische structuur worden afgebakend. Het gaat dus om een stapsgewijs, continu proces. Belangrijk hierbij is dat uit de overlegprocessen blijkt dat voor een belangrijk deel van de

agrarische structuur weinig discussie bestaat over de huidige in de gewestplannen vastgelegde bestemming. Mijn fractie was dan ook tevreden dat de Vlaamse Regering op 17 december 2004 heeft beslist tot een inhaalbeweging voor de aanduiding van de agrarische gebieden, na het VEN-verhaal van de periode 2001-2004.

Op 3 juni 2005 legde de Vlaamse Regering in die context de methodiek vast voor de beleidsmatige herbevestiging van de bestaande gewestplannen voor deze landbouwgebieden. De regering heeft enkele maanden geleden voor een aantal gebieden in Limburg de agrarische bestemming herbevestigd. Hoe zit het met de buitenregio Kust-Polders-Westhoek, die naast Haspengouw toch ook een pilootproject was?

We weten dat de pogingen van de heer Maes om een kustpolderdecreet erdoor te krijgen eigenlijk een aanvulling of een wijziging inhouden van het decreet betreffende het natuurbehoud. In dat decreet staan al beperkingen voor de landbouw met betrekking tot historisch permanente graslanden. Ik wil ervoor waarschuwen LIFE-natuurprojecten zoals het bekende project 'Zilte graslanden in de Vlaamse kustpolders', dat tussen 1999 en 2003 in de Uitkerkse Polder liep, niet als onschuldig voor de landbouwsector voor te stellen.

De landbouwsector en de natuursector claimen in de kustpolders vaak dezelfde gronden. Voor nogal wat landbouwers is de expansie van natuurreservaten een gegeven dat moeilijk went. Het natuurreservaat Uitkerkse Polder is inmiddels al bijna 500 hectare groot. Het is blijkbaar de ambitie van de natuursector om daar 1500 hectare van te maken. Landbouwers uit de streek die vasthouden aan hun gronden en ze dus niet verkopen, worden geconfronteerd met nulbemesting. Deze nulbemesting is natuurlijk slechts een drukkingsmiddel opdat de boeren hun gronden zouden verkopen. Uitdrukkelijk kiezen voor steeds meer graslanden of het herstel ervan zorgt er trouwens voor dat het hele probleem inmiddels geëscaleerd is. De dieren rusten uit in natuurgebied, maar komen wel eten op de akkers.

Door het vegetatiebesluit kan in de Uitkerkse Polder trouwens al jaren niet meer worden gescheurd. Is de permanente uitbreiding van het natuurreservaat dus wel nog nodig? Het reservaat heeft de zogenaamde milieuschade door de intensivering van de landbouw in dit gebied al ruim gecompenseerd. De landbouwers – en mijn fractie staat daar volledig achter – hebben trouwens elke morzel grond nodig, omdat er

in de wijde regio steeds meer druk ontstaat om steeds minder weilanden te scheuren. In de gemengde veebedrijven in deze regio zullen de boeren echter altijd akkers nodig hebben. Sommige maatregelen tot natuurherstel hebben al geleid tot een overpopulatie van ganzen, kauwen en houtduiven. Een standstill en verfijning van de reeds verwezenlijkte projecten lijkt me dus veeleer aangewezen.

Wat gebeurt er bovendien met de natuurverwevingsgebieden, agrarische gebieden waar ten aanzien van de landbouw stimulerende maatregelen voor natuurontwikkeling kunnen worden uitgewerkt? Belangrijk voor ons is dat dit enkel op vrijwillige basis kan gebeuren. Mijnheer de minister, bij landbouwers heerst momenteel heel wat ongenoegen over de precieze status van die verwevingsgebieden. Dat lijkt me trouwens een reden waarom de afbakening in West-Vlaanderen niet zo vlot verloopt.

De voorzitter: De heer Matthijs heeft het woord.

De heer Erik Matthijs: Mijnheer Maes, ik ben geen West-Vlaming, maar een Oost-Vlaming, maar deze regio is inderdaad heel mooi. In een vroeger leven ben ik er actief geweest. Ik beaam dat het een heel mooie regio is. We moeten de zaak echter realistisch bekijken. Dat de regio mooi is, is vooral te danken aan de zorgen uit het verleden van de landbouwsector.

We zijn nu bezig met het afbakenen van de agrarische en natuurlijke structuur. Dat staat in het regeerakkoord. Die structuren moeten liefst gelijktijdig en gelijkwaardig zijn. Ik hoop dat men ook daarvoor respect heeft.

Polders zijn inderdaad heel goede landbouwgronden. Ze zijn belangrijk voor onze voedselvoorziening. Die mogen we immers niet uit handen geven. Ook de landbouw heeft rechten in de kustpolders. Ik zou heel voorzichtig zijn met het nemen van bijkomende maatregelen.

Ik stel ook vast dat historisch permanent grasland niet mag worden gescheurd als het er meer dan 5 jaar ligt. We moeten realistisch zijn en zowel de natuur als de landbouwsector kansen geven. Vooral de vruchtbare bodem moet maximaal benut worden. Maatregelen kunnen beter worden genomen in minder interessante gebieden.

De voorzitter: De heer Callens heeft het woord.

De heer Karlos Callens: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, we moeten rekening houden met wat werd beslist door het provinciebestuur van West-Vlaanderen. Twee serieuze plannen werden immers goedgekeurd. Het eerste is het plan 'Plattelandsbeleid West-Vlaanderen'. Daarin komen alle punten aan bod die hier worden besproken. Ze liggen voor een stuk al vast. Het tweede plan werd 3 tot 4 weken geleden goedgekeurd. Het is het plan in verband met land- en tuinbouw voor de hele provincie. Daarin wordt onder meer duidelijk gesteld wat de bedoelingen zijn, wat de beperkingen zijn en wat de mogelijkheden zijn voor de landbouw. Het is niet onze taak om daarbovenop nog reglementeringen of beperkingen in te voeren.

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Kris Peeters: Mijnheer de voorzitter, dames en heren, natuurlijk is het zo dat een goed beleid een evenwichtig beleid is. Alle elementen moeten een juiste plaats krijgen en alle actoren moeten zich er min of meer in kunnen vinden. U maakte een aantal bedenkingen over de afbakeningen. Minister Van Mechelen houdt zich daar heel intensief mee bezig, samen met de minister van Landbouw en met mij als minister van Natuur. Ik hoop dat we terzake ook voor West-Vlaanderen vooruitgang kunnen boeken, want dat is de bedoeling.

Mijnheer Maes, ik wil het driesporenbeleid voortzetten. Het houdt in de eerste plaats in dat er moet worden opgetreden tegen niet-vergunde omzettingen van weilanden in akkers. Ten tweede kan het herstel en/of behoud van graslanden ten dele gerealiseerd worden door de beheersovereenkomsten weidevogel- en/of botanisch beheer. Ten derde zal ik de lopende natuurherstelprojecten blijvend ondersteunen. Het is verstandig om dit driesporenbeleid voort te zetten. Ik zal dat doen, maar natuurlijk altijd met het evenwicht in het achterhoofd.

Inzake de middelen voor handhaving en dergelijke verwijs ik naar het besluit van 23 juli 1998 van de Vlaamse Regering tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

Daarin werd de bescherming van poldergraslanden uitgewerkt. In groengebieden, parkgebieden, buffergebieden en bosgebieden is het wijzigen ervan verboden, in andere relevante bestemmingen of zones is het wijzigen ervan onderworpen aan een vergun-

ningsplicht. Ik onderstreep dat de bevoegde natuur- en boswachters met de nodige zorg toezien op de naleving van de bestaande regelgeving. Ook de regeling inzake de mid-term review stelt dat het areaal permanent grasland op Vlaams niveau behouden dient te blijven.

U vroeg naar wetenschappelijke gegevens. Voor een aantal gebieden is er gedetailleerd cijfermateriaal voorhanden over de evolutie van historisch permanente graslanden. Het gaat om de poldergebieden te Klemskerke-Vlissegem, Kwetshage in Jabbeke, Lissewege-Dudzele, de Meetkerkse Moeren en het Oostends Krenkegebied. Voor deze vijf steekproefgebieden werd vastgesteld dat vermoedelijk 600 hectare of 56 percent van het oorspronkelijke oppervlak aan graslanden verloren ging tussen 1980 en 2000. 50 tot 70 percent van deze 600 hectare werd omgezet in akkers, de rest veranderde grotendeels in ingezaaid soortenarm grasland en in enkele gevallen werd het gebruikt voor agrarische gebouwen of infrastructuur. In de resterende graslanden bleef de natuurkwaliteit dikwijls evenmin behouden als gevolg van verdere intensivering.

De voorgestelde instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de habitats. Het uitgangspunt is dat soorten enkel kunnen overleven wanneer de habitats waarin ze voorkomen, worden beschermd en behouden. Een vrij ruwe analyse van de aangepaste versie van de eerste en tweede versie van de biologische waarderingskaart in het kader van het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen, duidt op een gemiddelde achteruitgang van 20 à 25 percent van het areaal historisch permanent grasland. Dit komt overeen met een oppervlakte van ongeveer 2700 tot 3000 hectare in de volledige Oostkustpolders. Deze cijfers moeten omwille van het schaalverschil van beide karteringen met de nodige voorzichtigheid worden benaderd, en niet als een absoluut cijfer maar als een richtwaarde worden gezien. Tegelijk is het duidelijk dat deze habitats van wezenlijk belang zijn voor de instandhouding van een reeks relevante overwinterende en broedende watervogels.

De Oostkustpolders staan evenwel het best bekend voor hun internationale belang als overwinteringsgebied voor de kleine rietgans, de kolgans en de smient.

Ik heb een overzichtje gemaakt van de projecten. Ik zal het aan het commissiesecretariaat overmaken. De cijfergegevens staan er netjes in.

In verband met uw vraag over de EU-cross compliance is het van belang dat sinds begin 2005 in het Vlaamse Gewest de randvoorwaarden inzake de vogel- en habitatrichtlijn van toepassing zijn voor landbouwers die rechtstreekse inkomenssteun uit de eerste pijler van het gemeenschappelijke landbouwbeleid aanvragen in het stelsel van de bedrijfstoelageregeling. Onder meer de afdeling Natuur is betrokken bij de binnen het beleidsdomein Landbouw uit te werken Europees opgelegde randvoorwaardenbeleid voor inkomenssteun. Dat gebeurt door middel van overleg en een protocol tussen de betrokken administraties. Het naleven van de Vlaamse wetgeving inzake het wijzigen van vegetatie is in deze randvoorwaarden opgenomen en de beheerseis geldt ingevolge bepalingen uit de vogelrichtlijn zowel binnen als buiten de speciale beschermingszones – wat uiteraard ook relevant is voor de Kustpolders.

De landbouwers zijn via de voorlichting in het kader van de zogenaamde mid-term review op de hoogte van de na te leven randvoorwaarden en kunnen worden gestraft door afhoudingen op de rechtstreekse inkomenssteun. Naast systematische controles door de diensten van het beleidsdomein Landbouw worden ook alle incidentele vaststellingen aangaande overtredingen van de regelgeving inzake het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen gerapporteerd aan de administratie Beheer en Kwaliteit van de Landbouwproductie.

Tot op vandaag bestaat er geen structureel overleg over dit thema tussen de milieubeweging en de polders, maar in het kader van de bekkenwerking zal dit overleg worden opgestart.

De voorzitter: De heer Maes heeft het woord.

De heer Jacky Maes: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, ik dank u voor uw uitvoerige antwoord. Dat de vraag zoveel commotie veroorzaakt bij de andere fracties, betekent dat het nodig was om de vraag te stellen. Ik zal met de nodige omzichtigheid uw antwoord bestuderen en bekijken welke stappen we in de toekomst nog kunnen zetten. Ik ben tevreden over het antwoord en ik verwacht dat het structureel overleg zal worden opgestart zodat iedereen weet waaraan hij zich in de toekomst moet houden.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

De heer Stefaan Sintobin: Mijnheer de voorzitter, de heer Maes heeft niet alleen commotie veroorzaakt bij

de diverse fracties, hij heeft ook nogmaals bewezen dat er binnen de meerderheid een aparte benadering van en visie op een aantal dossiers bestaat. Dit is er een voorbeeld van.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van de heer Marnic De Meulemeester tot de heer Kris Peeters, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, over de belasting op polders en wateringen

De voorzitter: De heer De Meulemeester heeft het woord.

De heer Marnic De Meulemeester: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, het lokale waterbeleid is een van onze oudste instellingen inzake milieubeleid. Samenwerkingsverbanden van grondeigenaars en -gebruikers die zich buigen over het beheer van water, bestaan in Vlaanderen al sinds de Middeleeuwen. Deze privaatrechtelijke instanties werden in het begin van de 19e eeuw omgevormd tot publieke instellingen en hebben sinds 1950 een eigen aparte regelgeving. Hun voortbestaan werd in 1954 en 1957 in vraag gesteld tijdens de voorbereidende besprekingen in Kamer en Senaat over de Wateringenwet van 1956 en de Polderwet van 1957. Er werd voorgesteld om de intercommunale verenigingen de taken van de besturen van polders en wateringen te laten overnemen. Deze plannen werden echter zonder veel discussie van de tafel geveegd.

Ons land telt ongeveer 104 besturen van polders en wateringen. Deze specifieke bestuursvormen met hun eigen karakter en eigen belastingstelsel werden in de loop der jaren bevestigd en verstevigd. Hun takenpakket werd steeds meer gespecialiseerd, denken we maar aan het waterhuishoudplan of aan het deelbekkenbeheersplan dat elk bestuur van polders en wateringen in een deelbekkencomité moet opstellen voor een volledig deelbekken en waarbij het eigen ambtsgebied in veel gevallen kleiner is dan het deelbekken.

De besturen van polders en wateringen verkrijgen de nodige financiële middelen via diverse wegen: subsidies, verpachting van gronden, verhuur van hun recht op jacht- en visvangst, levering van overtollig oppervlaktewater aan drinkwatermaatschappijen als grondstof voor drinkwater en directe belastingen

bestemd voor het onderhoud van het ambtsgebied. Deze laatste retributie wordt geheven op alle percelen binnen de gebiedsomschrijving. Dat bepaalt artikel 65 van de wet op polders en wateringen. De aanslagvoet wordt vastgesteld per oppervlakte-eenheid en varieert in de praktijk van 2,5 euro tot 18,5 euro per hectare.

Aan het heffen van deze belasting gaat een hele administratieve weg vooraf. Jaarlijks stellen de besturen van wateringen en polders een belastingenkohier op met de namen van alle belastingplichtigen, de belastbare oppervlakte en het bedrag van de te betalen belasting. Vervolgens geeft de bestendige deputatie al dan niet haar goedkeuring. Ze kan geen wijzigingen laten aanbrengen, maar kan wel druk uitoefenen door de belastingsrol te verwerpen. Vervolgens laat de ontvanger-griffier de belastingen innen door het versturen van de aanslagbiljetten. Dat zijn uittreksels uit het kohier van de belastingplichtigen. De minimale belasting die wordt geheven ten laste van particulieren en die in de meeste gevallen slechts 5 euro bedraagt, dekt nauwelijks de administratieve kosten voor het innen van de belasting. Om u een voorbeeld te geven: de heer x uit Meerbeke ontving een aanslagbiljet vanwege de watering De Kwaadbroeken van 4,32 euro. Ik kan me niet voorstellen dat de kostprijs voor personeel, logistiek en zo meer, lager ligt dan de opbrengst.

Bovendien blijkt dat omwille van het territorialiteitsbeginsel heel wat besturen van wateringen en polders belastingen mislopen. Ze moeten meewerken aan het opstellen van een huishoudplan voor het hele deelbekken, terwijl dat niet samenvalt met hun ambtsgebied en ze die gronden bijgevolg niet mogen belasten. Toch hebben de werken die ze op die gronden uitvoeren een invloed op het eigen grondgebied, bijvoorbeeld voor wat het afvloeiende water van hoger gelegen gronden betreft.

Voor ik mijn concrete vragen stel, wil ik benadrukken dat het om een dossier van administratieve vereenvoudiging gaat. Ik ben absoluut niet uit op de afschaffing van de besturen van polders en wateringen, want die verrichten degelijk werk inzake het onderhoud van de waterlopen en de waterhuishouding.

Mijnheer de minister, werd er reeds een kosten-batenanalyse opgesteld over de inning van de directe belastingen? Bestaan er geen andere mogelijkheden voor een efficiëntere en doorzichtige financiering van deze besturen?

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, de heer De Meulemeester heeft een goede en correcte inleiding gegeven, maar een kleine aanvulling is nodig. Het klopt dat de administratieve kost van de inning niet in verhouding staat tot de inkomsten voor polders en wateringen, zeker bij wanbetalingen. Een normale en efficiënte werking van de polders in de toekomst, vergt trouwens meer middelen. We moeten er natuurlijk over durven nadenken waar de middelen vandaan moeten komen. Ofwel zullen ze van hogere overheden komen, maar dan moeten uiteraard de nodige middelen worden ingeschreven door de minister van Financiën en Begroting. Ofwel moet de aanslagvoet worden aangepast. We kunnen niet doen alsof de middelen die polders en wateringen hebben, gratis zijn: ze moeten altijd elders vandaan komen.

Mijnheer de minister, ik vraag u dus uitdrukkelijk waar de meerinkomsten eventueel vandaan kunnen komen.

De voorzitter: De heer Martens heeft het woord.

De heer Bart Martens: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, ik heb u in november van vorig jaar al een vergelijkbare schriftelijke vraag gesteld. Ik vroeg daarin of de belastingen die de polders en wateringen innen wel de moeite waard zijn en niet tot meer administratieve kosten leiden dan dat de belastingen aan opbrengsten genereren. U antwoordde toen dat redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de inkomsten die voortvloeien uit de minimumbelasting beperkt zijn, zeker indien rekening wordt gehouden met de administratieve lasten die de inning met zich meebrengt. U kondigde aan dat de administratie een onderzoek zou opstarten om de financiële situatie van de polders en wateringen te bekijken en daarin zou ook een kosten-batenanalyse van de minimumbelasting worden opgenomen.

Mijnheer de minister, toen hebt u aangekondigd dat de administratie inderdaad op korte termijn zo'n kosten-batenanalyse zou opstellen. Hoever staat het daarmee? Als we die belastingen afschaffen, moet er worden gezocht naar een andere structurele financieringsvorm. Ik heb daar geen probleem mee, op voorwaarde dat de polders en wateringen zich scharen achter de doelstellingen van het nieuwe integraal waterbeleid. Dat was zo afgesproken bij de goedkeuring van het ontwerp van decreet betreffende het integraal waterbeleid. Polders en wateringen moeten niet

alleen oog hebben voor het droog houden of maken van poldergebieden, maar ook voor de natuurwaarden, de berging van overtollig water om overstromingsrisico's tegen te gaan, en dergelijke meer.

Er moet dus een andere financiering van die polders en wateringen komen, of andere vormen van waterschappen met rechtspersoonlijkheid, die zich inschrijven in dat nieuwe beleid. We moeten inderdaad af van die pestbelastingen, die meer administratieve overlast dan iets anders met zich meebrengen en alle ingelanden nogmaals in de gordijnen jagen doordat ze alweer met een nieuw soort van exotische belastingen worden geconfronteerd.

Ik had u gevraagd dit te bekijken bij het fiscaal pact dat zou worden afgesloten met de gemeenten. In het regeerakkoord staat immers dat een dergelijk pact er zou komen, waarbij belastingen met kleine opbrengsten, maar veel administratieve overlast zouden worden afgeschaft. U hebt me toen doorverwezen naar minister Keulen. Ik neem aan dat u toch al een tipje van de sluier zult kunnen lichten over hoe u meent dat die polders en wateringen of andere vormen van waterschappen structureel kunnen worden gefinancierd.

De voorzitter: De heer Van den Heuvel heeft het woord.

De heer Koen Van den Heuvel: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, ik sluit me aan bij de verscheidene uiteenzettingen van de voorgaande sprekers, die allemaal wat in dezelfde lijn liggen. Ik ben in deze zachte, groene leefmilieucommissie een beetje een vreemde eend in de bijt.

De heer Martens heeft min of meer het gras voor mijn voeten weggemaaid. Het regeerakkoord stelt inderdaad een fiscaal pact met de gemeenten in het vooruitzicht, waarin pestbelastingen, belastingen waarvan de opbrengsten nauwelijks hoger liggen dan de administratieve kosten, zouden worden afgeschaft. De belasting waarover we het nu hebben, is daar een typevoorbeeld van. Als we rondkijken in onze eigen regio en het hele Vlaamse land, dan merken we dat het gaat over een gemiddeld aanslagbedrag van 5 euro.

Het is misschien ook niet nodig om te wachten op initiatieven van de minister van Binnenlandse Angelegenheden en dit te passen in dat grote fiscaal pact. Twee weken geleden heb ik een vraag gesteld aan minister Keulen. Ik had toen de indruk dat dit

initiatief nog moet worden opgestart en dat we terzake voor 8 oktober wellicht geen grote doorbraken mogen verwachten. Dit is immers een erg complexe materie.

Polders en wateringen moeten anders worden gefinancierd. Daar hangt de klepel. Als er nog wordt gestreefd naar een eigen financiering, dan moet er iets worden gedaan aan de aanslagvoeten. Wordt die afgeschaft, dan moeten we inderdaad op zoek naar andere middelen. Die kunnen van hogere overheden komen. De lokale besturen lijken me echter ook een beleidsniveau dat in aanmerking kan komen. Zo kan ook de samenwerking tussen die lokale besturen en de polders en wateringen worden gestimuleerd.

De heer Patrick Lachaert: Ik wil me daarbij aansluiten.

Deze belasting is inderdaad kafkaïes en moet worden afgeschaft. De inning kost meer dan het bedrag op zich. Het basisprobleem is eigenlijk het feit dat in Vlaanderen en België de pachtprijs zo laag is, bijvoorbeeld in vergelijking met Nederland. U weet dat die pachtprizen voor vijf jaar worden vastgesteld. Om de vijf jaar gebeurt er een herschatting van de coëfficiënt, die afhangt van de streek. Zo zijn er zandstreken, zandleemstreken, enzovoort. De maximaal toegelaten pachtprijs voor vijf jaar is het kadastraal inkomen maal de coëfficiënt. In België zijn die pachtprizen zeer laag. Daarom is de belasting die moet worden betaald door de ingelanden van polders en wateringen gering. Zo bedroeg de belasting aan de grens, in Wachtebeke en Moerbeke, indertijd 8000 frank of 200 euro per hectare. In Nederland, 100 meter verder, was dat 20.000 frank per hectare. Dat is een heel ander bedrag, dat heel andere financiële mogelijkheden schept voor de betaling van de ingelanden aan de waterschappen daar. In Nederland zijn de polders en wateringen immers afgeschaft. De waterschappen hebben er een minimale oppervlakte van 50.000 hectare, met alle gevolgen van dien.

Mijnheer Daems, we hebben een aantal jaren geleden een discussie gevoerd over de rol van de polders en wateringen, naar aanleiding van de totstandkoming van het decreet betreffende het integraal waterbeleid en diverse hoorzittingen terzake in dit parlement. De vraag was wat we met die polders en wateringen zouden doen. Het Nederlandse voorbeeld wordt door de groene sector al wel eens als het nec plus ultra beschouwd. Die mensen moeten er dan echter ook bij zeggen dat dit neerkomt op een enorme maatschappelijke en financiële kostprijs, die de ingelanden of de betrokken gemeenten en steden niet kunnen

dragen, maar door de hogere overheid moet worden gedragen.

Bij het tot stand komen van het decreet inzake het integraal waterbeleid heeft men berekend wat het invoeren van waterschappen van meer dan 50.000 hectare in Vlaanderen met zich mee zou brengen. Allereerst zou het betekenen dat heel wat polders en wateringen verdwijnen. Ik ga geen namen noemen om niemand voor het hoofd te stoten, maar uit de hoorzittingen is gebleken dat, objectief gezien, de kleine polders en wateringen functioneel geen bestaansredenen hebben. Er zijn echter andere, zeer grote polders en wateringen die heel goed werken, en dat zowel economisch, ecologisch als waterbouwkundig. Zij moeten zeker kunnen blijven bestaan.

Het Nederlandse voorbeeld heeft dus voor- en nadelen. We moeten niet doen uitschijnen alsof het alleenzalmakend is.

Uit de berekening is gebleken dat dit aanleiding zou geven tot het aanwerven van 286 medewerkers bij het Vlaamse Gewest. Ik ben geen minister, maar het lijkt me geen eenvoudige klus om zoiets erdoor te krijgen bij begrotingsbesprekingen.

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Kris Peeters: Mijnheer de voorzitter, dit toont aan dat, als men ontwerpen van decreet goedkeurt, men goed moet inschatten wat de budgettaire gevolgen ervan zijn. Nu moet dit worden uitgevoerd. De heer Martens verwees er al naar: nu is er sprake van een aanzienlijke budgettaire meerkost. Er moet rekening worden gehouden met andere elementen van andere ministers om daar de budgettaire ruimte voor te creëren.

Ik wil de kennis van de leden over de polders en wateringen, hoewel die al groot is, toch nog even opfrisen. Het lijkt me heel belangrijk te benadrukken dat zelfs de Grondwet bepaalt, in artikel 173, dat deze polders en wateringen openbare besturen zijn die een eigen beslissings- en verordnungsbevoegdheid hebben, maar ook een eigen belastingbevoegdheid. Die belasting wordt geheven op basis van een huishoudelijk reglement, dat rekening moet houden met de oppervlakte van de percelen, waarbij de belasting meestal wordt opgelegd 'pro rata agrorum' dus een bepaalde hoeveelheid geld per hectare.

In dit kader wordt in het reglement vaak een minimumbelasting ingevoerd voor percelen die een oppervlakte hebben kleiner dan 1 hectare. Gelet op de

eigen fiscale bevoegdheid komt het dan ook in eerste instantie toe aan de polders en wateringen zelf om de grootte van de minimumbelasting te bepalen en om de afweging te maken of dit zinvol is in het licht van de kosten en de baten.

In 1988 vaardigde minister Deprez een omzendbrief uit, waarin hij alle polders en wateringen verzocht om, indien ze in de toekomst hun huishoudelijk reglement zouden wijzigen, dan op te nemen dat de minimumbelasting zou worden beperkt tot maximaal 50 percent van het belastingtarief per hectare, en om bovendien een absoluut plafond van 200 frank in te voeren. Vele polders en wateringen gingen natuurlijk in op deze suggestie en namen deze dubbele drempel op in hun huishoudelijk reglement. In de loop van de jaren bleek dat absolute plafond van 200 frank achterhaald was: het stemde niet meer overeen met de reële kosten die de polders en wateringen moeten dragen. De diverse sprekers wezen hier al op.

Mijnheer de voorzitter, u verwees er al naar: tijdens de vorige zittingsperiode is een paar maal getracht dat huishoudelijk reglement aan te passen, en dan zeker die minimumbelasting van 5 euro, waarbij men de vraag kan stellen of de kosten opwegen tegen de baten. Ik heb begrepen dat daarover is gediscussieerd, maar dat er geen beslissing is gevallen.

Het probleem is dus die dubbele drempel. Ik heb om te beginnen die absolute drempel van 200 frank of 5 euro afgeschaft. Dit is geen stijging van de belastingen. Gezien hun bevoegdheden, bepaald in artikel 173, kunnen de polders en wateringen op basis daarvan wel de nodige beslissingen nemen. Ik wil wel benadrukken dat het principe uit de omzendbrief van 1988 dat de minimumbelasting nooit méér kan bedragen dan 50 percent van het tarief per hectare wel behouden blijft.

Mijnheer Martens, u hebt gelijk: u hebt in december inderdaad gevraagd naar die kosten-batenanalyse en de financiële situatie van die polders en wateringen. Ik heb mijn administratie die opdracht heb gegeven. Naar aanleiding van deze vraag heb ik nog eens even nagevraagd hoe het daarmee zit. Men heeft me geantwoord dat die analyse in de loop van dit jaar beschikbaar zou zijn, maar ik zal er nogmaals op aandringen dat dit zo snel mogelijk beschikbaar zou zijn.

Wat de financiering en het fiscaal pact betreft, is de discussie terzake nog niet ten gronde gevoerd binnen de Vlaamse Regering. De verkiezingen en alles

wat daarmee samenhangt, zijn een niet onbelangrijk element bij het bekijken wat terzake mogelijk is. Er moet heel voorzichtig worden gecommuniceerd en gediscussieerd terzake. Deze en andere belastingen zullen zeker voorwerp uitmaken van deze discussie.

Het belangrijkste is dat die kafkaïaanse toestand, met het absolute plafond uit 1988 van 5 euro, is verholpen. De polders en wateringen hebben die bevoegdheid. Als we zeggen dat ze dit niet meer mogen doen, dan moet er een compensatie komen. Dit is een beetje een dossier als het Eliadossier. Het antwoord op de vraag wie dan precies zal compenseren, is niet zo evident. Ik heb de stap gezet het debat te stofferen door middel van een kosten-batenanalyse en een objectieve analyse van de situatie. De ingevoerde drempel bestaat niet meer, hoewel die 50 percent behouden blijft. Dit alles zal mee in overweging worden genomen bij de discussie over het fiscaal pact, die echter nog niet ver gevorderd is.

De voorzitter: De heer De Meulemeester heeft het woord.

De heer Marnic De Meulemeester: Mijnheer de minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik wil hier voor alle duidelijkheid zeggen dat ik er geen voorstander van ben de gemeentebesturen op te zadelen met de inning van deze belastingen. Dat zou gewoon neerkomen op een verschuiven van het probleem.

Bovendien zou de financiering van de polders en wateringen met de algemene middelen van de gemeenten een verhoging van de gemeentelijke belastingen met zich meebrengen. De VLD-fractie is daartegen. Vanuit administratief oogpunt is dit sowieso moeilijk te verdedigen, daar de besturen van polders en wateringen, zoals daarnet gesteld, volledig autonoom zijn. Ze vallen dus niet te vergelijken met instellingen als kerkfabrieken en OCMW's, waar een dergelijke financiering, met dotaties uit de algemene middelen van de gemeenten, wel gebruikelijk is.

Mijnheer de minister, het moet mogelijk zijn een doorzichtiger systeem te scheppen. Ik weet dat dit niet gemakkelijk is. Het is in het verleden ook aan bod gekomen. De bedragen waarmee burgers momenteel nog steeds worden geconfronteerd, zijn inderdaad kafkaïaans. Het is dus zinloos die belastingen te heffen. Ik wil hierbij de wens uitdrukken dat die kosten-batenanalyse die enkele maanden geleden werd gevraagd, zo snel mogelijk zou worden afgerond, zodat we een heel duidelijk zicht krijgen op de precieze opbrengst en kosten van die belastingen.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Mijnheer de voorzitter, is het mogelijk dat, zodra die studie beschikbaar is, we die via de diensten van het secretariaat zouden kunnen krijgen?

Ik heb begrepen dat dit gesprek zeker niet is afgerond. Het zal hier zeker nog wel een vervolg krijgen in de loop van de volgende maanden. Ik wil alleen nogmaals herhalen dat gratis werken niet bestaat, ook niet voor polders en wateringen.

De voorzitter: Het incident is gesloten.
